

Nie modyfikować

Magr. O. Sychowi

Projekt programu

"Dziecko moralnie zagrożone".

- I. Cel nauczania: 1/poznanie właściwości psychofizycznych dziecka moralnie zagrożonego,
 2/poznanie etiologii zagrożenia moralnego,
 3/wyrobienie spostrzegawczości i umiejętności trafnego określenia właściwości dziecka szczególnie na podstawie obserwacji psychologicznej,
 4/poznanie motywów postępowania dziecka moralnie zagrożonego i ustalenie sposobów reakcji - metod postępowania - w zależności od indywidualnych właściwości dziecka.

II. Podział materiału:

Na opracowanie materiału programowego przewiduje się w semestrze II - 20 godzin wykładów i 8 godzin ćwiczeń seminaryjny

" III /-10 " " i 4 godziny " "

Razem 42 godziny, t.j.
 30 godzin wykładów i 12 godzin ćwiczeń semin.

III. Tematyka wykładów i ćwiczeń:

Ilość godzin	Temat wykładu	Temat seminarium
1	<p>Problem rewalidacji dzieci moralnie zagrożonych.</p> <p>Zapoznanie z istotą rewalidacji społecznej dzieci i młodzieży defektywnej. Podstawowymi założeniami rewalidacji moralnie zagrożonych są: zmiana warunków będących przyczyną zagrożenia moralnego i wykształcenie cech społecznie pozytywnych przez wytworzenie celowych stereotypów dynamicznych, zainteresowanie pracą, uspołecznienie i przygotowanie do pracy zawodowej, zapewnienie pomocy i opieki w początkowym okresie samodzielnej pracy.</p>	
1	<p>Określenie pojęcia moralnego zagrożenia i ustalenie terminologii.</p> <p>Sprecyzowanie pojęcia moralnego zagrożenia jest trudne, gdyż różnorodne są przejawy i przyczyny moralnego zagrożenia.</p>	

Liczba
godzin

T e m a t

seminarium

Istotny jest taki zespół cech, który staje się przyczyną konfliktów społecznych dziecka. Działanie dziecka moralnie zagrożonego stanowi zagrożenie porządku społecznego, stąd konieczność stosowania specjalnych środków wychowawczych i zapobiegawczych.

W zależności od kierunków i poglądów socjalnych psychologicznych i pedagogicznych stosowano różne określenia: "Dziecko moralnie upośledzone" /wpływy pedologii, pesymizmu pedagogicznego/, "dziecko trudne" /Schwererziehbar, uchylne/, "dziecko moralnie zaniedbane" /bezprizornyje, verwaehrllost/ i t. d.

5 Etiologia moralnego zagrożenia:

1/Decydujący wpływ środowiska na kształtowanie się psychiki dziecka. Czynniki środowiskowe powodujące zaburzenia charakterologiczne: złe warunki mieszkaniowe, trudne warunki materialne, niezgodne małżeństwa, reakcyjność rodziców i bliskiego otoczenia, rozkład moralności seksualnej, niewłaściwy stosunek rodziców do dziecka i in.

Wpływy genetyczne i epigenetyczne.

Wady charakterologiczne dziecka spowodowane oddziaływaniem szkodliwym wynikającym z motywów pozytywnych np. rozpieszczanie, tłumieniem indywidualności, nadmiernymi wymaganiami.

Zmniejszona wydolność komórek nerwowych u dzieci ze środowiska wychowawczego negatywnego.

Obronne reakcje psychiczne dziecka. Hamowanie ochronne przyczyną trudności oddziaływania wychowawczego.

Nadmiar pobudzania, zderzenia hamowania z pobudzeniem, brak hamowania: przyczyny dysharmonii wewnętrznej.

Trwałość typowych układów czynności nerwowych /stereotypu dynamicznego/ ukształtowanych w okresie dzieciństwa.

Liczba godzin	wykładu	T e m a t	seminarium
	Oddziaływanie wychowawcze na dziecko, u którego nastąpiły zniekształcenia charakterologiczne we wczesnym dzieciństwie, winno być inne, aniżeli na dziecko z epigenetycznymi zmianami psychicznymi.	Lektura uzupełniająca P.Gorizontow:Nauka I.Pawłowa o wyższej czynności nerwowej a zagadnienia etiologii/ str.43-49 Zagadnienia wyższej czynności nerwowej P.Z.W.L.W-wa,1954/.	
2	2/Objawy moralnego zagrożenia na tle schorzeń: nagminnego zapalenia mózgu /encephalitis/ i epilepsji.	Warunki środowiskowe wychowanków zakładu specjalnego dla młodzieży moralnie zagrożonej/na podstawie wywiadów środowiskowych, obserwacji i badania dokumentów wychowanków/.	
6	Typowe zaburzenia charakterologiczne dziecka moralnie zagrożonego:	1/Objawy moralnego zagrożenia: a/włóczęgostwo dzieci i młodocianych.Przyczyny włóczęgostwa:włóczęgostwo jako wyraz protestu w stosunku do niewłaściwego ustosunkowania się otoczenia do dziecka, brak zdolności dostosowania się do porządku społecznego, włóczęgostwo /poriomania/ w zamroczeniu padaczkowym i in. b/kradzieże u dzieci.Przyczyny kradzieży u dzieci moralnie zagrożonych: społeczne/wrogość do otoczenia/ i psychiczne /zaburzenia uczuć i woli/. c/kłamstwo moralnie zagrożonych - podłoże socjalne kłamstwa.Rodzaje kłamstwa.Pseudokłamstwa. d/okrucieństwo dziecięce. e/zboczenia seksualne.Zapobieganie i oddziaływanie wychowawcze.Konieczność współdziałania w zwalczaniu i leczeniu zaburzeń seksualnych z lekarzem. f/Naдуżywanie środków podniecających;alkoholizm u młodocianych;brak hamulców, stąd łatwość wytworzenia nawyków. g/niechęć do nauki i pracy,tendencje do	

Liczba godzin	wykładu	T e m a t	seminarium
---------------	---------	-----------	------------

nielegalnego zdobycia środków egzystencji.

h/ reakcyjność w stosunku do norm społecznych.

2/ Charakterystyczne właściwości dzieci i młodzieży moralnie zagrożonej: zaburzenia w dziedzinie uczuć i woli/moral insanity/, brak równowagi między wyższymi ośrodkami układu nerwowego a ośrodkami podkorowymi powodujące niekontrolowaną czynność ośrodków niższych - popędowych, ugruntowane nawyki aspołeczne, nieuznawanie norm socjalnych, chaotyczność w postępowaniu.

3/ Typy dzieci moralnie zagrożonych: uczuciowo chłodne-oschłe, nieopanowane - popędliwe, kłótlive - intryganckie, okrutne, dokuczliwe, ~~złoty~~ Dzieci moralnie zagrożone o postawie aktywnej /przejawiającej się we włóczęgostwie, kradzieży, brutalności/ i pasywnej /często u dziewcząt: prostytutka, złośliwe intryganetwo/.

2

Analiza zebranych materiałów dot. dziecka moralnie zagrożonego: wywiadu środowiskowego arkusza ocen, opinii poradni pedagogicznej, obserwacji szkoły i obserwacji dokonanej przez studentów. Przyczyny zaburzeń charakterologicznych, linia rozwoju dziecka, ustalenie środków wychowawczych.

Liczba godzin	wykładu	T e m a t	seminarium
4	Dziecko moralnie zagrożone w poszczególnych fazach rozwoju psychicznego.	<p>W różnych okresach rozwoju występują w psychice dziecka ilościowe i jakościowe różnice. Trudności wychowawczych pojawiających się w okresach przejściowych nie należy utożsamiać z moralnym zagrożeniem /zaburzeniami charakterologicznymi/. Przyczyny są inne i reakcje wychowawcze winny być inne.</p> <p>W okresie wczesnego dzieciństwa decydujący wpływ na rozwój dziecka mają warunki higieniczne i materialne zapewniające rozwój fizyczny dziecka oraz stosunek dorosłego otoczenia do dziecka. Stereotypy dynamiczne i nawyki tworzące się w tym okresie wyróżniają się dużą trwałością, dlatego okres ten ma znaczenie doniosłe znaczenie dla profilaktyki moralnego zagrożenia. System nerwowy jest plastyczny; zatrucia alkoholem, choroby, wstrząsy psychiczne, silne bodźce osłabiają układ nerwowy szczególnie w tym okresie.</p> <p>W okresie przedszkolnym przez udział w zabawach i grach poznaje dziecko powiązania społeczne ludzi, rozwijają i kształcą się uczucia moralno-społeczne. Drogą rozwoju drugiego układu sygnałowego następuje opanowywanie popędów i życia emocjonalnego. W okresie tym oddziaływanie czynników społecznych ma doniosłe znaczenie dla rozwoju dziecka. Nieuregulowany tryb życia, nadmierne trudności, silne przeżycia powodują hamowanie ochronne, które staje się przyczyną trudności oddziaływania wychowawczego. Biologiczne znaczenia hamowania ochronnego polegają na przeciwdziałaniu osłabienia ustroju przez zbyt silne bodźce zewnętrzne. U dzieci z "trudnego" środowiska wydolność komórek nerwowych jest naogół mniejsza. Uwzględnić to trzeba w postępowaniu pedagogicznym.</p> <p>Konkretnie W o k r e s i e d o j r z e w a n i a łatwo występują zбочzenia seksualne na tle</p>	

Liczba godzin	Temat	seminarium
---------------	-------	------------

niewłaściwego uświadomienia, załamania charakteru na skutek błędnej oceny rzeczywistości, wadliwie pokierowanego idealizmu młodzieńczego. W procesie kształtowania stosunku do zjawisk społecznych, światopoglądu, rozwoju samokrytyki, ustalenia perspektywy rozwoju należy dorastającej młodzieży dopomóc. Organizm wzmacnia się a odporność nerwowa wzrasta przez racjonalne stosowanie sportu i ćwiczeń fizycznych. Zdrowy kolektyw młodzieżowy o pozytywnym moralno-społecznym nastawieniu wywiera w tym okresie na rozwój dziecka znaczny wpływ.

Z a s a d n i c z e w s k a z a n i a p e d a g o g i c z n e :

- 1/ Stworzyć warunki dla kształtowania pozytywnych zespołów odruchów warunkowych,
- 2/ ukształtować dominanty społecznie i etycznie właściwe,
- 3/ przekształcać stereotypy dynamiczne o treści ujemnej tak, aby nie powodować powstania nerwic,
- 4/ wskazać pozytywne perspektywy rozwoju.

3

P s y c h o p a t i a a m o r a l n e z a g r o ż e n i e .

Trudności ścisłego określenia psychopatii, wynikające z a/trudności w ustaleniu granicy między zdrowiem a chorobą psychiczną, b/tego, że wiele dziedzin życia psychicznego ^{dotkniętych} może być zmianami psychopatycznymi. W określeniu psychopatii zaznaczyły się szczególnie wyraźnie światopoglądowe i kierunki w psychiatrii; zarysowały się silnie poglądy fatalistyczne oparte na genetyce formalnej i konstytucjonalizmie. Psychopatię cechują zaburzenia życia emocjonalnego i wolistycznego przy zasadniczo normalnym działaniu funkcji intelektualnych. Zmiany, najczęściej długotrwałe, neuro-dynamiczne w psychopatiach są nabyte w życiu

Lektura uzupełniająca: L. Korzeniocki: Zarys psychiatrii .P.Z.W.L.W-wa, 1954. Rozdz. V Padaczka. str. 116-121 i rozdz. XVI Psychopatie str. 176-179. W. Łuniewski: Uczucia moralne i znaczenie samoistnego ich braku w patologii psychiki ludzkiej. W-wa 1932. Str. 52-66.

Liczba godzin	wykładu	T e m a t	seminarium
	<p>zarodkowym lub też są skutkiem wpływów środowiskowych w okresie dzieciństwa.</p> <p>Rodzaje psychopatii: a/nadpobudliwi: niewspółmierność reakcji w stosunku do bodźca, zmienność usposobienia, agresywność, wybuchowość niekontrolowana, duża aktywność. b/oschli: nieufni, nieżyczliwi często wrogi stosunek do otoczenia, aspołeczni, nadmierny egoizm, c/popędliwi: przewaga czynności odruchowych, bezwarunkowych. Brak opanowania w zakresie zaspokajania potrzeb i pragnień. Impulsywni.</p> <p>d/ nieufni: brak samokrytycyzmu, podejrzliwi w stosunku do innych, zamknięci.</p> <p>e/psychopaci z zaburzeniami seksualnymi: homoseksualizm, ekshibicjonizm, sadyzm, masochizm.</p> <p>Psychopatia epileptoidalna. Etiologia i patogeneza epilepsii. Zmiany neurologiczne u epileptyków. Wyjaśnienie napadu epileptycznego teorią Pawłowa: pobudzenie zastoinowe w określonej strefie kory mózgowej otoczone jest na skutek indukcji ujemnej pasmem hamowania. W określonych warunkach /np. hamowania sennego/ może ognisko pobudzenia drogą promieniowania oddziaływać na analizatory ruchowe i wyzwolić napad epileptyczny. Zmiany charakterologiczne zarysowują się u epileptyków¹ w początkach choroby. Dłużej trwająca choroba z reguły powoduje otępienie i psychodegradację.</p> <p>Psychopatów epileptoidalnych cechuje pedantyzm, hipochondria, egocentryzm, skłonności mistyczne, mściwość, złośliwość.</p> <p>Psychopatia po nagminnym zapaleniu mózgu/encephalitis/.</p>		<p>Dr. Z. Majewska: Padaczka. P.Z.W.L. 1953/Rozdz. V Okres międzynaładowy, zmiany charakteru i otępienie umysłowe.</p>

Liczba
godzin

wykładu

T e m a t

seminarium

Hiperkinetyczne zaburzenia pośpiączkowe.
Zaburzenia we współzależności między czynnościami wyższych układów nerwowych a układem podkorowym: wyzwalanie popędów przy zasadniczo normalnym działaniu sfery intelektu.
Impulsywność i niesforność dzieci pośpiączkowych.

Rokowanie, leczenie i oddziaływanie wychowawcze w psychopatii. Niepewne rokowanie w psychopatii epileptoidalnej /trudności wyleczenia choroby/ i pośpiączkowej. Konieczność współdziałania pedagoga z neurologiem. Błądność poglądów fatalistycznych /szczególnie w stosunku do psychopatii spowodowanej wpływami środowiskowymi/ doprowadzająca do pesymizmu pedagogicznego. Psychopatie nie są destrukcją psychiczną i mogą zanikać w dobrych warunkach wychowawczych.
Orzecznictwo sądowo-psychiatryczne: psychopatia nie jest chorobą psychiczną i nie uprawnia zasadniczo do orzekania niepoczytalności, jednak w stanach zamroczenia, np. psychopatii epileptoidalnej niepoczytalność jest oczywista.

2

Omówienie biografii dziecka psychopatyycznego na podstawie obserwacji przeprowadzonych w czasie praktyki pedagogicznej. Analiza zachowania się dziecka psychopatyycznego i omówienie celowości zastosowanych środków wychowawczych. Uzupełnienie materiału na podstawie wytyczonych przytoczonej lektury.

ilość godzin	wykładu	T e m a t	seminarium
4	<p data-bbox="300 280 1098 414">M e t o d y p o z n a w a n i a d z i e c k a m o r a l n i e z a g r o- ż o n e g o .</p> <p data-bbox="300 421 1098 929">Poznanie dziecka defektywnego jest niez- będnym warunkiem dobrze zorganizowanej pracy wychowawczej. Podkreślić należy, że celem poznawania dziecka nie jest pedolo- giczne stwierdzenie odchylenia od normy dla wyjaśnienia i uzasadnienia niezmienności cech psychofizycznych dziecka i niezależ- ności ich od oddziaływania pedagogicznego. Z obserwacją łączy się bezpośrednio praca wychowawcza. Stosujemy następujące metody poznawania dziecka moralnie zagrożonego:</p> <ol data-bbox="300 936 1098 2054" style="list-style-type: none">1/Wywiad środowiskowy - dla ustalenia anamnezy osobniczej i rodzinnej,2/obserwację - stwierdzającą stan obecny /status praesens/ i sytuację dziecka po zwolnieniu ze szkoły/katamnezę/. Obserwac- ja pedagogiczna winna być systematyczna i długotrwała. Obejmuje ona całokształt zacho- wania się dziecka w normalnych warunkach: w domu, szkole, internacie, pracowni, w czasie zajęć wolnych. Drogą obserwacji pedagogicznej poznaje się prawa rozwoju dziecka, motywy jego działania i ustala się metody postę- powania; obserwacja nie ma więc znaczenia w tylko diagnostycznego, charakterologicznego. Zwalczać należy postawę formalistyczną.3/ analizę prac uczniów oraz dokumentów świad- czących o wynikach i postępach w pracy i nau- ce, więc: zeszytów, rysunków, prac warsztatowych, świadczeń okresowych, protokołów samorządu, uwag i notatek wychowawców dotyczących wyni- ków w zachowaniu grupy wychowawczej i in.4/Rozmowy indywidualne,5/eksperyment pedagogiczny stanowiący uzupełnienie bezpośredniej obserwacji pedagogicznej.	<p data-bbox="1125 286 1576 324">Lektura uzupełniająca:</p> <p data-bbox="1125 331 1576 510">Poznawanie uczniów w pro- cesie nauczania i wycho- wania. P.Z.W.S. W-wa 1952 Str. 103.</p>	

ilość
godzin

wykładu

T e m a t

seminarium

W procesie poznawania dziecka defektywnego należy przewidzieć okresowe dokładne badania neurologiczne a w razie potrzeby psychiatryczne.

2

2
O b s e r w a c j
d z i e c k a m o
r a l n i e z a g
r o ż o n e g o .
Analiza zeszytu ob-
serwacyjnego.

2

Błędy pedologii w psychologii dziecka moralnie zagrożonego. W oddziaływaniu pedagogicznym na dziecko moralnie zagrożone popełniano błędy wynikające z mylnych poglądów pedologii:
1/ ścisłej, współzależności pomiędzy cechami fizycznymi - budową ciała - a cechami psychicznymi /Lombroso, Kretschmer/,
2/ niezmienności cech wrodzonych /Dalton, Weisman/,
3/ stałości faz rozwojowych /Stanley-Hall, Decroly/,
4/ przyjęcia praw rozwojowych działających w określonych warunkach jako praw ogólnych.

Poglądy te skłaniają do pesymizmu pedagogicznego, szkodliwego w pracy wychowawczej z dzieckiem moralnie zagrożonym. Nauka Pawłowa podważa błędy pedologii, uznaje jednak i podkreśla znaczenie indywidualizacji w postępowaniu z dziećmi defektywnymi.

2

Problem selekcji dzieci moralnie zagrożonych:
Czynniki biorące udział w selekcji: obowiązki nauczyciela szkoły normalnej i rady pedagogicznej, psychologa szkolnego, lekarza szkolnego, neurologa, rejonowej wojewódzkiej komisji selekcyjnej, zakładu wychowawczego i szkoły specjalnej. Orzeczenia i postanowienia sądu dla nieletnich i sądu opiekuńczego.
Znaczenie społeczne i pedagogiczne selekcji: drogą właściwie przeprowadzonej selekcji chroni się dziecko przed przestępstwem i umożliwia normalną pracę

Materiał uzupełniający: Instrukcja Ministerstwa Oświaty dot. selekcji dzieci moralnie zagrożonych oraz arkusze obserwacyjne stosowane w pogotowiach opiekuńczych,

Ilość
godzin

wykładu

T e m a t

seminarium

normalnym zespołom. Selekcja jest ważnym czynnikiem profilaktycznym. Zadaniem selekcji moralnie zagrożonych jest również pokierowanie dzieci i młodzieży moralnie zagrożonej pozostającej poza szkołą normalną. Strony dodatnie i ujemne podziału moralnie zagrożonych w zakładach wychowawczych z uwzględnieniem wieku, płci, rodzaju szkoły, karanych sądownie i nie karanych, o cechach psychopatycznych i in.

domach dziecka, sądach dla nieletnich/wypełniane przez kuratorów/arkusze opracowane przez Studium Ped. Spec Główną Poradnię Zdrowia Psychicznego, poradnie psychologiczno-wychowawcze i zakłady specjalne.

Analiza Instrukcji Min Oświaty dot. selekcji dzieci moralnie zagrożonych.

2

N i e l e t n i p r z e s t ę p c a :

Najczęstsze ~~przestępstwa~~ przestępstwa nieletnich: włóczęgostwo, kradzieże, wybryki chuligańskie, prostytutka. Przyczyny przestępczości: Ujemne wpływy środowiska socjalnego, alkoholizm, brak opieki ze strony rodziców, zaburzenia psychiczne na tle schorzeń somatycznych, nieuregulowane warunki społeczne w okresach powojennych.

Dziecko przed sądem: odpowiedzialność karna nieletnich, zagadnienie rozeznania i poczytalności. Przeżycia psychiczne dziecka w sądzie, wpływ sądu na dalsze postępowanie dziecka; problem wychowawczy prawa karnego dla nieletnich. Znaczenie wychowawcze kar z zawieszeniem. Antynomie w stanowisku sędziego /ochrona ładu społecznego/ i pedagoga /interes indywidualny dziecka/. Konieczność współdziałania pedagoga ze sędzią dla nieletnich.

2

Z a g a d n i e n i e p r o f i l a k t y k i m o r a l n e g o z a g r o ż e n i ą .

Zasadniczą przyczyną moralnego zagrożenia są wpływy środowiska^w, którym dziecko wzrasta. Profilaktyka polega więc przede wszystkim na tym, aby zmienić lub poprawić oddziaływanie środowiska

Ilość
godzin

wyk. ładu

T e m a t

seminarium

ekonomicznego i socjalnego. Dziecko wymagające specjalnych metod oddziaływania wychowawczego winno być odesobnione /np. przez skierowanie do zakładu wychowawczego/ aby uchronić inne dzieci przed ujemnym wpływem. W akcji profilaktycznej winny wziąć udział czynniki oświatowe /szkoła, zakłady wychowawcze, administracja szkuł szkolna, czynniki organizujące wychowanie pozaszkolne/, państwowe władze terenowe/wydziały pracy i opieki społecznej/, polityczne, organizacje i zrzeszenia masowe/związki zawodowe, organizacje kobiece i in./. Wielki jest wpływ uświadamiający i wychowujący radia, filmu, prasy. Instytucje opiekujące się i wychowujące dziecko moralnie zagrożone winny: a/zapewnić dziecku najlepsze warunki po ukończeniu szkoły, aby powrót dziecka do dawnego niezmiennego środowiska nie spowodował recydywy, b/zapewnić absolwentom szkół zawodowych specjalnych odpowiednie warunki pracy i opiekę w okresie usamodzielnienia się.

2

Metody profilaktyki moralnego zagrożenia ze szczególnym uwzględnieniem roli nauczyciela.

IV. Wskazówki metodyczne.

Zasadniczym celem wykładów o dziecku moralnie zagrożonym jest, aby student zrozumiał dziecko moralnie zagrożone, jego motywy postępowania i jego linie rozwoju. Nie można tego nauczyć teoretycznie i dlatego wykłady winny być uzupełniane ćwiczeniami i pracą seminaryjną. Tematyka ćwiczeń to przede wszystkim zbieranie materiału obserwacyjnego o dziecku moralnie zagrożonym, a tematem prac seminaryjnych, analiza materiału, interpretacja objawów postępowania dziecka i metod postępowania z nim. Przy ustalaniu tematów ćwiczeń i samodzielnych prac

przygotowawczych do seminariów należy studentom udzielać wyczerpujących wskazówek dotyczących metody pracy.

Prace seminaryjne powinny przyczynić się ponadto do pogłębienia i uzupełnienia treści wykładów przez opracowanie odpowiednich rozdziałów z zacytowanych w programie dzieł. Bibliografia przedmiotu, uwzględniając dzieła oparte o materialistyczne wyjaśnianie zjawisk psychicznych, jest bardzo szczupła. Należy więc stale śledzić ukazywanie się nowych pozycji książkowych jak również artykułów i korespondencji w prasie fachowej; między innymi warto zwrócić uwagę na zapowiedziane przez Państwowe Zakłady Wydawnictw Lekarskich w Warszawie wydanie w roku 1955 - 1956 wybranych prac z "Zurнал wysszej nerwoj dejatelnosti". Przy korzystaniu przez studentów z publikacji polskich wydanych przed 1945 rokiem i zachodnio-europejskich należy zwrócić uwagę na krytyczne ustosunkowanie się do błędnie interpretowanych zagadnień.

Nauka Pawłowa, jakkolwiek wiele problemów dotyczących psychiki dziecka defektywnego nie doczekały się jeszcze szczegółowego opracowania, winna stanowić zasadniczą podstawę do wyjaśniania omawianych zagadnień. Udostępnione już obecnie materiały odnośnie nauki Pawłowa pozwalają na przekonujące wytłumaczenie wielu zaburzeń psychicznych oraz mechanizmów fizjologicznych zjawisk psychicznych; ponadto pozwalają na określenie przyczyn zaburzeń psychicznych i dają praktyczne wskazówki dotyczące ich leczenia i zapobiegania.

Materialistyczny pogląd na zjawiska psychiczne stanowiący podstawę pawłowizmu wykazuje stałą zależność kształtowania się psychiki dziecka od warunków środowiskowych. Należy wykazać możliwość zmniejszenia procentu przestępczości nieletnich i objawów moralnego zagrożenia w zależności od zmiany warunków ekonomicznych i społecznych. Podstawowe wiadomości z zakresu nauki Pawłowa podawane są studentom w nauce fizjologii systemu nerwowego, psychologii, psychopatologii ogólnej i psychopatologii dziecka. Trzeba więc przy opracowaniu przedmiotu powołać się na materiał opracowany już poprzednio lub równolegle.

Niektóre tematy/wiążące się ściśle z tematyką opracowywaną w związku z innym cyklem wykładów /np. metody poznawania dziecka moralnie zagrożonego - z psychologią, nieletni przestępca - z ustawodawstwem i sądownictwem dla nieletnich/ należy opracować tak, aby uwzględnić specyficzną problematykę dziecka moralnie zagrożonego. Mówiąc o nieletnim przestępcy należy opracować zagadnienie

uwzględniając aspekt psychologiczny a nie prawny.

Wiele zagadnień teoretycznych dotyczących psychiki dziecka moralnie zagrożonego można wyjaśnić przystępnie i ciekawie posługując się materiałem zebrany drogą obserwacji w szkole specjalnej, w czasie wywiadu społecznego, uzyskany w poradni psychologiczno-wychowawczej, w sądzie dla nieletnich i in.